

**A gyorsított szabálysértési eljárások
gyakorlati problémái, különös
tekintettel a fiatalkorúakkal szembeni
eljárásokra a Debreceni Járásbíróságon.**

1. Bevezető

Napjainkban igen elszaporodtak a szabálysértések elkövetései, így természetesen a fiatalok által elkövetett szabálysértések száma is emelkedést mutat.

Kutatási eredmények azt igazolják, hogy majdnem minden gyermekkorú vagy fiatalok által elkövetett már valamilyen szabálysértésnek vagy bűncselekménynek tekinthető cselekményt. Az ilyen esetek legnagyobb százaléka azonban olyan jelentéktelen, hogy a hatóságok nem is szereznek róla tudomást.¹ Éppen ezért egyre fontosabb a szabálysértési eljárások lefolytatása, amelyek közül az egyik legfontosabb – annak alkotmányos alapjogot, a szabadsághoz való jogot korlátozó jellege miatt – a gyorsított szabálysértési eljárás.

Az elzárással is sújtható szabálysértések közül a fiatalok leggyakrabban tulajdon elleni szabálysértéseket követnek el², amelyek közvetlenül érintik az állampolgárokat, megingatva az alapvető biztonsgba vetett hitüket.

A bírósági tapasztalat azt mutatja, hogy számottevően megnőtt az elzárással is sújtható szabálysértések tetten ért elkövetőinek válogatás és mérlegelés nélküli szabálysértési őrizetbe vétele és ezzel együtt a tömeges gyorsított bíróság elé állítása.³

Gyakran azt tapasztalhatjuk a gyakorlatban, hogy sorra veszik őrizetbe azon elkövetőket, köztük számos esetben fiatalokat is, akik bagatell összegre (pl.: 100,- forint értékű túró rudira) követnek el szabálysértéseket, majd ennek következtében adott esetben két napot is őrizetben töltenek, mielőtt bíróság elé állításukra kerül sor.

Mivel a fiatalokkal szembeni eljárások napjainkban egyre nagyobb figyelmet kapnak, úgy éreztem, hogy érdeklődésre tarthat számot a dolgozatomban választott téma, mely véleményem szerint jelenleg az egyik legérdekesebb és legfontosabb szabálysértési jogterület.

Mindezekre figyelemmel hasznosnak véltem összegyűjteni a gyorsított szabálysértési eljárások, különösen a fiatalokkal szembeni eljárások jelenleg rendelkezésemre álló tapasztalatait, melyet kollégáimnak, illetve a Debreceni Járásbíróság ügyeinek e tárgykörben tartott kutatásom alapján végeztem el.⁴

1. A gyorsított bíróság elé állítás szabályai hazánkban a hatályos törvényi

szabályozás alapján

2.

A szabálysértési eljárások alapvető célja az eljárások gyors lefolytatása, ennek több nyomát is láthatjuk a törvényben.⁵

Jelen dolgozat címére tekintettel kiemelendő, hogy a törvény az elzárással is büntethető szabálysértések gyorsabb elbírálása érdekében lehetővé tesz az általános eljárási forma helyett egy „különös” eljárási forma, a bíróság elé állítás lefolytatását. Egy fontos dolgot azonban látni kell. A bíróság elé állítás, ezzel összefüggésben pedig az őrizetbe vétel nem kötelezettség, csak lehetőség, ugyanis például amennyiben a rendőrség, vagy az egyéb helyszíni bírság kiszabására jogosult személy az elzárással is büntethető szabálysértések esetében helyszíni bírság kiszabását tartja indokoltnak, úgy nem kerül sor őrizetbe vételre. Az őrizetbe vételt elrendelő határozattal szemben jogorvoslattal lehet élni, de ezt a bíróság a bíróság elé állítással egyidejűleg bírálja el⁶, így gyakorlatilag 72 óráig valaki őrizetben maradhat adott esetben jogellenesen is. Ez véleményem szerint önkényes jogértelmezéshez, adott esetben „statisztikai megfontolásokból” indokolatlan őrizetbe vételekhez vezethet, amelyet kerülni kell.⁷

Természetesen a gyakorlatban kialakultak a standardek, amelyek alapján az őrizetbe vétel indokoltságát a szabálysértés tárgya, az elkövetés körülményei, és az eljárás alá vont szabálysértési előélete alapján vizsgálják az eljáró szabálysértési hatóságok. Általában az őrizetbe vétel mellett döntenek, ha az eljárás alá vont személyt tulajdon elleni szabálysértésen érték tetten, vagy az elkövetőnek a „helyszínről való kivonása” szükséges, illetve ha a fiktív lakcímmel rendelkező visszaesőnek számít. Az őrizetbe vétel lehetősége gyakran a közbiztonsági helyzet megoldásának a kulcsa.⁸

A szigorú törvényi határidőkből látható az is, hogy a bíróság elé állítás garanciája a bizonyítékok rendelkezésre állása illetőleg relatíve gyors összegyűjthetősége. A rendőrség, illetőleg a helyszíni bírság kiszabására jogosult személy feladata elsősorban annak biztosítása, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak.⁹

Lényeges garancia az is, hogy a szabálysértési őrizet elrendeléséről az eljárás alá vont személy által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában más személyt, fiatalok esetén pedig a törvényes képviselőt is¹⁰ értesíteni kell.

A sértett tájékoztatása¹¹ a bíróság elé állítás időpontjáról törvényi kötelező előírás,

amelynek elmaradása az eljárás lefolytatásának akadályát képezi.

A szabálysértési eljárásban – egyébként is sajátos jellegének megfelelően – a védelemhez való jog sajátosan érvényesül. Az eljárás alá vont személynek képviselője – és nem védője – lehet, aki többnyire a képviselt jogait gyakorolja. A gyorsított eljárásban a képviselő részvétele nem csupán lehetőség, ugyanis a törvény kötelezővé teszi az ügyvédi képviseletet. Meghatalmazott ügyvéd hiányában a rendőrségnek ügyvédet kell kirendelnie az eljárás alá vont személy képviseletének az ellátására¹². Ez érthető, hiszen a rendelkezésre álló rövid idő alatt az őrizetben lévő személy saját maga, vagy laikus képviselővel nem feltétlenül tudja megfelelően ellátni a védelmet. A rendőrségnek értesítenie kell tehát a (kirendelt vagy meghatalmazott) képviselőt is a tárgyalás időpontjáról, valamint gondoskodnia kell arról, hogy az ügyet megismerhesse, s az eljárás alá vont személlyel a tárgyalás előtt érintkezessen.¹³ (A törvény nem rendelkezik arról, hogy az egyéb jogosult által kezdeményezett bíróság elé állítás esetén kötelező-e az ügyvédi képviselet.)

A gyorsított eljárásban a bíróság az ügyet kizárólag tárgyaláson bírálhatja el. A tárgyalásra alapvetően a szabálysértési tárgyalásra vonatkozó szabályok¹⁴ vonatkoznak a befejezésére előírt 72 órás határidővel.¹⁵

1. Hogyan is néz ki egy gyorsított bírósági eljárás?

2.

A tárgyalás itt is annak megnyitással indul. Ezt követően a rendőrség képviselője, illetve az egyéb bíróság elé állításra jogosult személy az iratokat és a tárgyi bizonyítási eszközöket átadja a bíróságnak, majd szóban előterjeszti a feljelentést. A gyakorlatban az iratok előre leadásra kerülnek a bíróságok szabálysértési irodáin, melyet a Szabs. tv. nem tilt. Ez természetesen azért előnyös az ügyekben eljáró, túlnyomórészt bírósági titkárok számára, mert lehetőségük nyílik az iratok tárgyalás előtt történő áttanulmányozására.

A bíróságnak ezek után azt kell megvizsgálnia, nincs-e a tárgyalás megtartásának akadálya. E körben a bíróság elsősorban azt vizsgálja fennállnak-e az őrizetbe vétel feltételei (tehát a rendőrség, illetőleg az egyéb bíróság elé állításra jogosult személy képes volt-e a bizonyítási eszközöket a bíróság rendelkezésére bocsátani), nem telt-e el több, mint 72 óra az őrizetbe vételtől számítva, illetőleg jogszerű volt-e az egyéb jogosult általi előállítás (a 126/A. § (1) bekezdésében feljogosított személy, a 177. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott szabálysértés miatt, a szabadságát 8 óránál nem hosszabb időn át korlátozva állította-e elő az elkövetőt).¹⁶

A bíróság amennyiben a tárgyalás akadályát észleli, azt nem tarthatja meg. Az őrizetbe vett személyt nyomban szabadlábra kell helyezni, az eljárást pedig az általános szabályok szerint kell lefolytatni.

Amennyiben csak olyan akadály merül fel, ami a bizonyíthatóságot nem érinti (pl.: sértett értesítése nem történt meg), úgy a bíróság nyomban tárgyalást tűz. Amennyiben azonban érdemben tovább kell folytatni az előkészítő eljárást, úgy az iratokat visszaküldi annak folytatása végett a rendőrségnek.

Akadály hiányában a bíróság megkezdi a tárgyalást. Először az eljárás alá vont személyt hallgatja meg, majd – szükség esetén – a sértettet, és a tanúkat.

A fiatalkorú eljárás alá vont személyek esetében kötelező a törvényes képviselő meghallgatása is, aki a vallomástételt az eljárás alá vont személy személyi körülményeire vonatkozóan nem tagadhatja meg.¹⁷

A meghallgatásokat követően, azok eredménye alapján és a rendőrség, illetve az egyéb bíróság elé állításra jogosult által szolgáltatott egyéb bizonyítási eszközök megvizsgálása után azonnal meghozza az ügydöntő végzését, melynek eredményeként a bíróság

– megszünteti a szabálysértési eljárást, vagy

– megállapítja az eljárás alá vont személy bűnösségét és büntetést szab ki, illetve intézkedést alkalmaz, rendelkezik a szabálysértési őrizetről.

A végzését a bíróság nyilvánosan hirdeti ki, s ezt követően lehet megtenni a jogorvoslati nyilatkozatokat. A határozatot a fellebbezésre jogosultak tudomásul vehetik, lemondhatnak a jogorvoslatról, illetve fellebbezéssel élhetnek. Fellebbezésre jogosult a rendőrség képviselője, illetőleg az egyéb bíróság elé állításra jogosult személy, az eljárás alá vont személy és az eljárás alá vont személy képviselője. Mínt hogy a taxatív felsorolásban nem szerepel, a sértett a gyorsított eljárásban hozott döntés ellen nem élhet fellebbezéssel.

Amennyiben van bejelentett fellebbezés, a bíróságnak azt kell mérlegelnie, fennáll-e az ismételt elkövetés veszélye. Fellebbezés esetén ugyanis a végzés természetesen nem emelkedik jogerőre, ezért a kiszabott elzárás egyelőre nem hajtható végre, elvileg tehát az őrizetbe vételt is meg kellene szüntetni. Az eljárás alá vont személy így szabadlábban várhatja a törvényszék döntését, kivéve, ha az első fokon eljáró bíróság úgy látja, hogy ebben az esetben újabb, elzárással is büntethető szabálysértést követne el. Ekkor az őrizetbe vételt önálló végzésben meghosszabbítja, ami így a másodfokú végzés meghozataláig, illetve a nem jogerősen kiszabott elzárás tartamáig, de legfeljebb 10 napig tarthat.¹⁸ Az őrizet tartamát meghosszabbító végzés ellen annak kihirdetésekor az eljárás alá vont személy és a képviselője fellebbezhet, melyet a törvényszék az ügydöntő végzéssel szemben bejelentett fellebbezéssel együtt bírál el.

A fellebbezési nyilatkozatok megtételét követően a bíróság az ügydöntő végzését nyomban írásba foglalja és kézbesíti az eljárás alá vont személy, a képviselője, és a rendőrség képviselője részére. A jogosultak valamelyikének fellebbezése esetén az iratokat – az őrizet meghosszabbítása esetén haladéktalanul – fel kell terjeszteni a törvényszékhez.

1. Speciális fiatalkorúakra vonatkozó egyéb szabályok

2.

A fiatalkorúak esetében számos speciális rendelkezés alkalmazására is lehetőség van, illetve sok esetben azok kötelezőek is.

a) Próbaidőre felfüggesztett szabálysértési elzárás:

A Szabs. tv. 27/A. § (1) bekezdése „új büntetési nemként” kimondja, hogy „*A fiatalkorúval szemben kiszabott szabálysértési elzárás büntetés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha – különösen a fiatalkorú körülményeire és a cselekménye tárgyi súlyára figyelemmel – alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető*”. A próbaidő tartama egy hónaptól hat hónapig terjedhet, amit hónapokban kell meghatározni.¹⁹A szabálysértési elzárás végrehajtása nem függeszthető fel azzal a fiatalkorúval szemben azonban, akit a szabálysértés elkövetésének időpontját megelőző három hónapon belül szabálysértési elzárással sújtandó szabálysértés elkövetése miatt jogerősen elmarasztaltak, illetve aki a szabálysértési elzárással sújtandó szabálysértést a szabálysértési elzárás felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.²⁰

Amennyiben a fiatalkorút többször marasztalták próbaidőre felfüggesztett szabálysértési elzárásra, és a szabálysértési elzárások próbaideje még nem telt el, valamennyi próbaidő párhuzamosan telik.²¹

A felfüggesztett szabálysértési elzárást foganatosítani kell, ha a próbaidő alatt megállapítják, hogy a szabálysértési elzárás kizáró ok²² ellenére függesztették fel, vagy a fiatalkorúval szemben a próbaidő alatt elkövetett szabálysértési elzárással sújtandó szabálysértés elkövetése miatt szabálysértési elzárás büntetést szabtak ki.²³

Fontos kötelezettség, hogy a fiatalkorúval szemben kiszabott szabálysértési elzárás büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről, illetve a szabálysértési elzárás büntetés

foganatosításáról értesíteni kell a fiatalkorú védelembe vétele esetén az ügyében eljáró gyámhatóságot, és – ha a fiatalkorú megelőző pártfogás alatt áll – a gyámhatóság útján a megelőző pártfogót.²⁴

a) Figyelmeztetések

A Szabs. tv. 71. § (5) bekezdése értelmében – a (2), (3) és (4) bekezdésben meghatározott figyelmeztetéseket, melyek elhangzása a meghallgatások megkezdése előtt kötelező is – a fiatalkorú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megfogalmazni, mely tapasztalatom szerint eléggé komikus is tud lenni a tárgyalásokon (például egy alacsonyabb intellektusú eljárás alá vont személy esetében), de mindenképpen indokolt és fontos garanciális szabály.

a) Az eljárások lefolytatása során érvényesülő specialitások

A Szabs. tv. 134. § (1) bekezdése szerint *„a fiatalkorúval szemben a szabálysértési eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével és úgy kell lefolytatni, hogy elősegítse a fiatalkorúnak a törvények iránti tiszteletét. A fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék és a társadalom hasznos tagjává válják”*.

Ez a kötelezettség véleményem szerint a Szabs. tv. 21. §-ában szabályozott a büntetés kiszabása, az intézkedés alkalmazása körében szabályozott kötelezettség mellett, azzal párhuzamosan érvényesülő kötelezettség.

Lényeges az is, hogy amennyiben az eljárás adatai alapján a fiatalkorúval szemben előreláthatólag szabálysértési elzárás, közérdekű munka vagy pénzbírság kiszabására kerül sor, a meghallgatásától nem lehet eltekinteni.²⁵ Ebből a szabályozásból a Szabs. tv. 134. § (7) bekezdésére is figyelemmel az is következik, hogy gyakorlatilag csak intézkedés kiszabására kerülhet sor tárgyalás mellőzéses végzés meghozatala útján.

Garanciális szabály az is, hogy a fiatalkorú törvényes képviselőjét, gondozóját a meghallgatásról, illetve a tárgyalásról azzal a felhívással kell értesíteni, hogy a fiatalkorú megjelenéséről gondoskodják. Amennyiben a törvényes képviselő megjelenésének akadálya van, a gyámhatóság képviselőjét kell a fiatalkorú meghallgatásának időpontjáról értesíteni.²⁶

A törvény rendelkezik arról is, hogy főszabály szerint a fiatalkorú törvényes képviselője jelen kell legyen a fiatalkorú meghallgatásakor.²⁷

Amennyiben a törvényes képviselő a szabálysértést a fiatalkorúval együtt követte el, illetve az érdekei a fiatalkorú érdekeivel egyébként ellentétesek, a törvényes képviselő a jogainak gyakorlásában akadályozva van, vagy a fiatalkorúnak nincs törvényes képviselője, vagy nem állapítható meg, hogy ki a törvényes képviselője, akkor a fiatalkorú meghallgatására a törvényes képviselője jelenléte nélkül is sor kerülhet. Ezekben az esetekben a gyámhatóság eseti gyámot kell kirendeljen.²⁸

A tárgyaláson megjelent gondozót a fiatalkorú életviszonyaira nézve minden esetben meg kell hallgatni, aki ezekre a körülményekre nézve a nyilatkozatot nem tagadhatja meg.²⁹

A törvényes képviselő vagy gondozó részére a végzést, illetve határozatot kézbesíteni kell azzal, hogy a határozattal szemben jogorvoslással élhet.³⁰

A törvény a szabálysértési hatóság diszkrecionális jogkörébe utalja annak eldöntését, hogy amennyiben indokoltnak tartja, a fiatalkorú védelembe vételét kezdeményezze az erre hatáskörrel rendelkező szervnél.³¹

Amennyiben azonban elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése miatt kerül sor az eljárás lefolytatására eljárás alá vont fiatalkorú, vagy elzárással is sújtható szabálysértési tényállást megvalósított gyermekkorú esetében a szabálysértési hatóság, az előkészítő eljárást lefolytató szerv, vagy a bíróság a fiatalkorú, illetve gyermekkorú védelembe vételét kötelezően kell kezdeményezze az erre hatáskörrel rendelkező szervnél.³²

A törvény előírja azt is, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött, valamint fiatalkorú személyt törvényes képviselőjének jelenlétében és csak akkor lehet szembesíteni, ha a szembesítés benne nem kelt félelmet.³³

Ezen szabály gyakorlati érvényesülését magam nem tapasztaltam, mert én kizárólag olyan típusú ügyekkel találkoztam, ahol a fiatalkorúak a terhükre rótt szabálysértés elkövetését elismerték, vagy egyéb körülmények okán (pl.: kamerafelvétel állt rendelkezésre) nem volt indokolt annak fogatosítása.

1. A gyakorlatban előforduló problémák a gyorsított szabálysértési eljárásokban:

2.

Kutatásom eredményeként³⁴ arra jutottam, hogy a fiatalkorúakkal szembeni gyorsított szabálysértési eljárásokban a leggyakoribbnak a tulajdon elleni szabálysértések tekinthetők.³⁵ Az elkövetett szabálysértések miatt pedig a leggyakoribb szankció a figyelmeztetés intézkedés alkalmazása.³⁶

A vizsgálat és személyes tapasztalataim alapján az alábbi problémákat gyűjtöttem össze a rendelkezésre álló iratokból.

a) Elkövetési érték³⁷

Az egyik leggyakoribb probléma a gyorsított szabálysértési eljárásokban az értékek tisztázásához kapcsolódik. A szabálysértési hatóság – bár az utóbbi időben egyre kevesebbszer –, de gyakran nem tesz eleget az elkövetési értékek pontos tisztázásának (pl.: bicikli esetében lemarad az azon található gyermekülés értékének tisztázása, amely szintén jogtalan eltulajdonításra került).

Ez a bíróságoknak azért jelent problémát, mert a Szabs. tv. 64. § (3) bekezdése szerint a szabálysértéssel okozott kár értékének megállapításához szakértő kirendelésére nincs

lehetőség hivatalból³⁸, ráadásul ez a döntés éppen a gyorsított eljárás lényegével lenne

ellentétes.

Ez az előkészítő eljárás során elkövetett „mulasztás” azt eredményezi, hogy a bíróság a szabálysértés elkövetése során nem tud pontos tényállást megállapítani, ennek következtében a sértett esetleges kártérítési igényének kérdésében sem tud érdemben döntést hozni, azt a Szabs. tv. 93. § (4) bekezdése alapján egyéb törvényes útra kénytelen utasítani, természetesen akkor, ha egyébként az ügyet el tudja bírálni, mert példának okáért az ellopott vagyontárgy nyilvánvalóan nem éri el a bűncselekményi értékhatárt. Mindezekon túl adott esetben éppen ezen figyelembe nem vett értékek miatt minősülhet bűncselekménynek az eljárás alá vont személy szabálysértésként elbírált cselekménye, mely természetesen a perújítás lehetőségét, annak potenciális veszélyét hordozza magában.

Az értékhatárok tisztázásakor a másik jelentős problémát véleményem szerint a nem kompetens személyektől kért értékmegállapítás esete jelenti. Gyakran olyan személytől kérnek értékmegállapítást az előkészítő eljárásban eljáró szabálysértési hatóságok, aki nem rendelkezik a szükséges hozzáértéssel, vagy nem állapítható meg az iratokból, rendelkezik-e a szükséges kompetenciával.³⁹

Ez a probléma álláspontom szerint egy apró odafigyeléssel megoldható lenne, és az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett hitét is erősítené, nem beszélve arról, hogy talán az elkövetők is jobban meggondolnák a szabálysértési cselekmények elkövetését, ha azt tapasztalják, hogy tulajdon elleni cselekményeknél minden esetben kötelesek az esetlegesen kiszabásra kerülő pénzbüntetés mellett az okozott kárt is megtéríteni.

a) Üzletszerűség⁴⁰

Véleményem szerint a legnagyobb – mivel itt mérlegelés nélkül sem lehetne az eljárás lefolytatni – problémát az a sajnálatos módon még mindig megfigyelhető tendencia jelenti, miszerint a szabálysértési hatóság az előkészítő eljárások során nem vizsgálja az üzletszerűség, mint minősítő körülmény megállapíthatóságát minden esetben.

Amennyiben mégis megállapíthatónak látja az üzletszerűséget, mely tény sokszor az ügyről készített összefoglaló jelentés is tartalmaz, abban az esetben sem intézkedik – törvényi kötelező rendelkezés ellenére – a Szabs. tv. 45. §-ában írtaknak megfelelően az

ügy haladéktalan áttétele iránt a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságokhoz. Ezen problémáról érdeklődve kérdésekre több esetben is azt a választ kaptam, hogy a büntetőügyekben eljáró nyomozó hatóságok ilyen esetben nem hajlandóak elfogadni a szabálysértési hatóság álláspontját, minden esetben vagy a bíróság végzésére, vagy az ügyészség nyomozást elrendelő döntésére várnak.

Az üzletszerűség kapcsán pusztán arra szeretném még felhívni a figyelmet, hogy az üzletszerű elkövetés nem állapítható meg, amikor a terheltek a lopási cselekményeket alkalmoszerűen, néhány órán belül követték el⁴¹, mely körülmény tapasztalataim szerint szintén problémákat okoz a gyakorlatban.

Itt jegyzem meg, hogy ehhez hasonló problémát jelent a dolog elleni erőszak megítélése is, melyről a későbbiekben még lesz szó.

a) Őrizetbe vételek és tettenérés

Általánosságban elmondható, hogy a gyakorlatban – sajnálatos módon igen sok esetben – pusztán a jogszabály szövegén, de nem szellemiségén alapul a szabálysértési őrizetbe vétel – amely súlyosan sérti a személyi szabadsághoz fűződő alapvető szabadságjogot.⁴² Kutatásom eredményeként⁴³ arra jutottam, hogy az esetek döntő többségében legalább 16 órát töltenek őrizetben az eljárás alá vont személyek, ami azért első hallásra igen ijesztőnek tűnt számomra.⁴⁴ Megjegyzem sok esetben az őrizetek tartamának meghosszabbodását az előállítások késedelme okozza.⁴⁵

Az őrizetbe vételek kapcsán a tettenérések értelmezése igen fontos és sok problémát jelent a gyakorlatban.

A Kúria több elvi bírósági határozatban fejtette ki álláspontját a tettenérés feltételeiről a büntetőeljárás során. A Be. 127. § (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni, ha erre nincs módja, a rendőrséget értesíteni. Tettenérésnek az az eset minősül, ha az elkövető részben vagy egészben szemtanú jelenlétében viszi véghez a cselekményt és eközben vagy közvetlenül a végrehajtás után a szemtanú vagy az ő felhívására más személy a helyszínen vagy nyomon üldözés, menekülés során fogja el az elkövetőt anélkül, hogy szem elől tévesztette volna. A

cselekmény elkövetése után a helyszínről észrevétlenül eltávozó elkövető utólagos felkutatása és elfogása tettenérésként nem értékelhető. A törvény a tetten ért személy elfogásának módját nem határozza meg. Az „elfogás” kifejezés azonban értelemszerűen magába foglalja a tetten ért személy mozgási, cselekvési szabadságának korlátozását, ellenállásának leküzdéséhez, menekülésének megakadályozásához szükséges és elégséges erőszak alkalmazását. Nyilvánvaló, hogy a cselekmény jogszerűsége csak addig állhat fenn, amíg a cél elérése érdekében elkerülhetetlenül szükséges. Kétségtelen, hogy a szabálysértési jog anyagi és eljárási szabályai egységes és önálló rendszert alkotnak. A szabálysértési felelősség azonban büntetőjogi jellegű és az eljárási szabályok is a büntetőeljárásra jellemző vonásokat mutatnak. A szabálysértések elbírálása során is alkalmazni kell tehát azokat a büntető anyagi és eljárási fogalmakat, szabályokat, amelyekről a szabálysértési törvény kifejezetten nem rendelkezik ellentétesen. Ezen esetek tükrében megállapítható, hogy a bűncselekményeknél a jogalkotó és a jogalkalmazó egyaránt szigorú követelményeket támaszt a tettenérés fogalmának meghatározása, illetve a tetten ért elkövető elfogása esetén, míg a szabálysértések esetén a jogalkotó jóval tágabb mozgásteret hagy a tettenérés szabályainak kitágításával, amely így a szabálysértési őrizetbe vételt jelentősen megkönnyíti.⁴⁶

A tettenérés fogalmát a Debreceni Járásbíróság már iránymutatásában értelmezte⁴⁷, melyet a Debreceni Törvényszék állásfoglalásában megerősített.⁴⁸

Az állásfoglalások lényege szerint a szemtanú jelenlétében elkövetett szabálysértés esetében alkalmazható a Szabs. tv. 73. § (1) bekezdésének II. mondata, mely kiterjeszti a tettenérés fogalmát.⁴⁹ Amennyiben az ismeretlen elkövető szabálysértése elkövetésének nem volt szemtanúja, vagyis az ismeretlen elkövetőt nem érték tetten, úgy ezen jogszabályhely nem alkalmazható. Kérdésként merülhet fel a mai kor technikai körülményeire figyelemmel, hogy adott esetben az esetleges kamerafelvételek megállapíthatóvá teszik-e ezen körülményeket. Álláspontom szerint igen, ugyanis a Szabs. tv. fenti rendelkezését magyarázó Szabs. tv. 29. § (2) bekezdés c) pontja alapján nyilvánvalóan a helyszínen beszerzett bizonyítéknak minősülhet egy kamerafelvétel, amely a cselekmény elkövetését rögzíti.

a) Ügyvédi képviselet

A kötelező, és pedig ügyvédi képviseletnek nincs más esete a Szabs. tv.-ben, mint a bíróság elé állításos eljárás. Ezért az eljárás alá vont személy pl. más ügyben való fogva tartása esetén a bíróság nem köteles védőről gondoskodni, mert ezen ügyekben csak a képviselet lehetősége áll fenn. A rendőrség általi kirendelésre vonatkozóan speciális (belső) szabályozás nincs, tehát a kirendelés megegyezik a büntetőügyekben követett gyakorlattal.⁵⁰

E körben csak egy dologra érdemes odafigyelni, nevezetesen arra, hogy a Szabs. tv. 124. § (3) bekezdése ügyvéd kirendelését írja elő, vagyis amennyiben a szabálysértési hatóság ügyvédjelöltet rendelne ki, akkor a szabálysértési gyorsított eljárás lefolytatásának akadálya lesz.⁵¹

Érdekes kérdés lehet az is, hogyan kell eljárni, ha az eljárás alá vont személy más védő kirendelését kéri. A Kúria joggyakorlat elemző csoportja erre a kérdésre azt a választ adta, hogy ilyenkor vizsgálni kell annak indokoltságát. Ebből következően a feltételek hiányában nem kötelező a más ügyvéd kirendelése iránti kérelemnek minden esetben eleget tenni. A kérelmet indokolni és az indokoltságot mérlegelni kell, ennek függvénye a döntés. Ha a döntés nem elutasító, az szükségszerűen egyrészt a korábban kirendelt ügyvédi képviselő felmentéséből, másrészt az új ügyvédi képviselő kirendeléséből áll. Közömbös, hogy ki volt a kirendelő, a szabálysértési törvény alapján – tévesen – egységes döntés a bíróságra száll. A bíróság tehát gondoskodhat új ügyvédi képviselő bevonásáról, amennyiben persze ez azonnal lehetséges. A Kúria megfontolandónak látja a kényszerhelyzet feloldását azzal, hogy ilyen körülmények között beálltnak vehetjük a „nem tart tárgyalást” helyzetét, melyben az eljárás általános szabályok szerinti folytatása következhet.⁵²

a) Sértett személye

Jelentős problémát okoz az is, hogy gyakran a sértett személye nem kerül megfelelően beazonosításra, így a tárgyalás megtartásának törvényi akadálya lesz a Szabs. tv. 124. § (2) bekezdése alapján. A leggyakrabban a földek tulajdonjogának tisztázatlansága –

lényegében a tulajdoni lapok hiánya – miatt nem lehet a sértett személyét megállapítani. Ez persze természetesen a szabálysértések büncselekményektől történő elhatárolását is érintheti (pl.: erdőben történt-e a jogellenes fakivágás).

Gyakran olyan személy kerül sértettként nyilatkoztatásra a közvetítői eljárásra, akinek ezen nyilatkozat megtételében a jogosultsága nem tisztázott, így az eljárás alá vont személy közvetítői eljárásra irányuló hozzájárulása esetén az ügyben érdemi döntés hozatalára nincs is lehetőség.⁵³

a) Közvetítői eljárás

A Kúria e kérdésben nem a teljes, hanem az általában történő negálással értett egyet. A Kúria kifejtette, hogy a Szabs. tv. 125. § (8) bekezdése lehetővé teszi, hogy a bíróság közvetítői eljárásra utalja a bíróság elé állításos ügyet. Nem lehet azonban más álláspontra jutni, mint a büntetőeljárásban. Márpedig a 3. BKv. számú büntető kollégiumi állásfoglalás alapvetően azért mondta ki, hogy bíróság elé állítás esetében a közvetítő eljárás általában nem alkalmazható, mert a lefolytatásához szükséges idő nem áll rendelkezésre. A Kúria ezért úgy látja, hogy a szabálysértési eljárás mielőbbi lefolytatásához fűzött társadalmi érdek rendre megelőzi az egyéni érdekek érvényesülését.⁵⁴

A Kúria hangsúlyozza, hogy egyébként is mellőzhető a közvetítői eljárásra utalás a szabálysértés jellegére, az elkövetés módjára és az eljárás alá vont személyre tekintettel [Szabs. tv. 82/A. § (4) bekezdés c) pont], azaz a szabálysértési törvény sem ír elő feltétlen alkalmazandóságot, és ez a bíróság elé állítás kapcsán sincs másképpen. A bíróság elé állítás ráadásul – ide nem értve a helyszíni bíróság kiszabására jogosult által történő változatot (Szabs. tv. 126/A. §) – őrizetbe vétellel jár [Szabs. tv. 73. § (1) bekezdés 1. mondat, 124. § (1) bekezdés], az önmagában sem kötelezően alkalmazandó őrizetbe vétel – kikövetkeztethető értelemszerű – célja pedig a várhatóan kiszabásra kerülő elzárás végrehajthatóságának biztosítása is. Ezek mögött jellemzően olyan szabálysértés áll, melynek jellegére és/vagy elkövetőjére tekintettel általában legális a közvetítői eljárásra utalás mellőzése.⁵⁵

a) Szabálysértési költség

Problémákat tárt fel a Kúria joggyakorlat elemzése abban a kérdésben is, hogy a szabálysértési költségbe betudható-e az eljárás alá vont személy ellen korábban folytatott büntetőeljárás során felmerült költség, sor került-e ilyen kötelezésre. A Kúria egyértelmű álláspontja szerint a bűnügyi költségből nem lehet szabálysértési költség, egyszerűen azért, mert a bűnügyi költségről rendelkezni kell a büntetőügyet lezáró – jellemzően a nyomozást/büntetőeljárást megszüntető – határozatban, valamint a szabálysértési törvény nem is tartalmaz ezzel ellenkező rendelkezést.⁵⁶

a) Tiltott prostitúció

Tipikusnak tekinthető probléma ezen szabálysértések elkövetésekor az, amikor az eljárás alá vont személy tagadásával szemben kizárólag az intézkedő rendőrök olyan tartalmú jelentése áll, miszerint „kisminkelten, kihívó ruhában sétált” az eljárás alá vont személy a helyszínen.

Ilyen esetekben az intézkedő rendőrök meghallgatása nem mellőzhető a rendszerint tagadó eljárás alá vont személy védekezésének ellenőrzése érdekében. Álláspontom szerint ugyanis az, hogy valaki kihívó ruházatban sétál valahol és ráadásul ki is van sminkelve, önmagában nem alapozza meg a tiltott prostitúció szabálysértés elkövetésének kétséget kizáró módon történő megállapítását. Ilyen alapon véleményem szerint sok embert egy tipikus buli időszakban (például egy nagyobb egyetemi buli idején) őrizetbe lehetne venni. Erre tekintettel is indokolt a rendőr tanúk alapos kihallgatása az eljárás alá vont személy magatartásának pontos körülményeire, de az eljárás alá vont személynél lévő tárgyak (pl.: gumióvszer) is cselekvőségére engedhet következtetni.

Ezek hiányában a bizonyítékok hiánya miatt álláspontom szerint nincs lehetőség a gyorsított eljárás lefolytatására.

a) Az egyes tulajdon elleni szabálysértések gyakorlati problémái⁵⁷

Mivel a tulajdon elleni szabálysértések a leggyakoribban, így ezen szabálysértésekkel részletesebben kívánok foglalkozni.

Vizsgálatom kiterjedt e körben arra is, hogy a tulajdon elleni szabálysértések a gyorsított eljárásokban hogyan oszlanak meg. Azt tapasztaltam, hogy várakozásaimnak megfelelően a lopások tekinthetőek a leggyakoribb tulajdon elleni szabálysértéseknek⁵⁸.

ia) Lopás

A lopás kétségtelen, hogy a leggyakoribb tulajdon elleni szabálysértés. Vizsgálatom azt mutatta, hogy a fiatalokú elkövetők leggyakrabban élelmiszert (elsősorban csokit), illetve műszaki cikkeket és kozmetikai termékeket tulajdonítanak el jogtalanul.⁵⁹ Az eltulajdonított termékek értéke pedig jellemzően 5.000,- forint alatt marad.⁶⁰ Ha az eltulajdonított termékek értékét és az őrizetben töltött időtartamokat összevetjük, akkor azt látjuk, hogy szerencsétlen esetben akár pár száz forintért egy napot is őrizetben tölthet egy fiatalokú elkövető, ami a szankció kiszabási gyakorlatra is figyelemmel⁶¹ igen jelentős társadalmi problémának tekinthető véleményem szerint.

Rátérve azonban a lopásokkal kapcsolatban felmerülő problémákra, azt tapasztaltam a gyakorlatban, hogy az egyik jelentős problémát a *dolog elleni erőszak* értelmezése jelenti. Ennek körében is az áramlopások megítélése okozza a legnagyobb nehézséget.

Az Ügyészség következetes gyakorlata szerint⁶² ugyanis a dolog elleni erőszak megállapítására nincs lehetőség, amennyiben a lopás szükségszerű elkövetési tevékenysége a lopás elkövetési módja. Amennyiben ezt a tipikus elkövetési módot dolog elleni erőszaknak tekintenénk, akkor az ehhez fűződő jogi konzekvenciák mindig érvényesülnének és ennek következtében a szabálysértési értékre elkövetett gázlopás mindig vétségi alakzat lenne.

A problémát azonban az jelenti, hogy az álláspont alapjául szolgáló eseti döntések óta jelentősen módosult a dolog elleni erőszak fogalma, és mára az élet is felülírta a tárgykörben született eseti döntéseket. Az elkövetési módok egyre kifinomultabbak, az elkövetők pedig gyakran speciális eszközöket (pl.: speciális kulcsokat) gyártanak a jogtalan eltulajdonítási cselekmény végrehajtása érdekében. Ezt a folyamatot a szolgáltatók is indukálják, mivel egyre hatékonyabb védelmi eszközöket, megoldásokat igyekeznek kitalálni a fogyasztásmérő berendezések védelme érdekében.⁶³

Álláspontom szerint⁶⁴ azonban ezt a többletmagatartást, nevezetesen, hogy a speciális védelemmel (pl.: csavarokkal) ellátott szerkezetek megbontását a szolgáltatók eszközeihez hasonló eszközök alkalmazásával hajtja végre az elkövető, értékelni kellene, de legalábbis igen körültekintően, alapos vizsgálatot követően (pl.: a szolgáltatók megkeresése útján, hogy milyen módon lehet adott esetben a lezáró „dugókat” eltávolítani eszköz hiányában a csövekből) kellene elbírálni, és nem a jelenleg uralkodó gyakorlatnak megfelelően meghaladott eseti döntésekre hivatkozással visszaküldeni a Bíróságokra.

Az Ügyészségi álláspont véleményem szerint azért sem lehet helytálló, mivel példának okáért az „akasztásos módszer” egyértelműen nem teszi lehetővé a dolog elleni erőszak, mint minősítő körülmény megállapítását, így nem minden esetben eredményezhetné az Ügyészség következetes álláspontjának felülvizsgálata a lopás vétségi alakzatának megállapítását.

Jelentős problémakört jelentenek *az erdőben jogellenes fakivágásokkal* elkövetett lopások is. Ezen cselekmények megítélésénél nyilvánvalóan csak a fakivágások jöhetnek számításba a bűncselekményi minősítő körülmények tekintetében, és példának okáért a fa gallyak összegyűjtése nem. Ugyanakkor minden esetben – ahogy dolgozatom korábbi részében már említettem – szükséges annak vizsgálata, hogy a jogellenes fakivágás erdőben történt-e. Ennek érdekében véleményem szerint a legjobb megoldás, ha tulajdoni lapot szerez be a szabálysértési hatóság a tényállás teljeskörű tisztázása érdekében.⁶⁵

Gyakran problémát okoz az is, ha a fa értékét a már fentebb ismertetett módon nem megfelelően állapítják meg.⁶⁶

Bár az elkövetett cselekmény *befejezettségének* megállapítása nem gyakran okoz problémát, azonban ritkán még mindig előfordul, hogy nem helyesen kerül sor a cselekmény minősítésére.

A bírói gyakorlat töretlen abban, hogy amennyiben az elkövető a boltban a polcról levett terméket a ruházatába rejti, akkor befejezetté válik cselekménye.⁶⁷

Ugyanakkor a Debreceni Törvényszék legújabb iránymutatása szerint, amennyiben az eltulajdonított vagyontárgy az elkövető ruházatába kerül, de mondjuk a biztonsági őrök

folyamatosan figyelemmel kísérik, a dolog nem kerül ki a tulajdonos birtokából, ezért a cselekmény nem befejezett.⁶⁸

Előfordul sajnos olyan eset is, amikor a gáz szabálytalan vételezésével elkövetett lopás a gáz jogosulatlan igénybevételenek időtartamától függetlenül nem természetes egységként, hanem a cselekményt üzletszerűen elkövettként értékeli a szabálysértési hatóság, és az ügy iratainak áttételre irányuló álláspontjával küldi meg a bíróság részére. Ez az álláspont azonban a kialakult és töretlen gyakorlattal⁶⁹ ellentétes, ugyanis ilyen esetben sem a folytatólagosság, sem az üzletszerűség megállapítására nincs lehetőség.

Talán fölöslegesnek tűnik felhívni rá a figyelmet, azonban mindenképpen figyelemmel kell lennünk arra is, hogy a lopás bűncselekményének és szabálysértésének elhatárolásánál azt kell vizsgálni, hogy az elkövető szándéka milyen *érték elkövetésére* irányult. Erre betöréses és jármű-feltöréses lopások elkövetőinél – általában a helyszínen – az elkövetők által hozzáférhetővé vált és általuk reálisan elvehető legnagyobb értékek alapulvételével lehet következtetni.⁷⁰

Az esetlegesen jelen lévő *elkövetésben segítő társak*⁷¹ cselekményének jogi megítélése régebben több problémát is okozott, azonban jelenleg már nem jellemző, így ezen problémakörrel részletesen magam sem kívánok foglalkozni. Csupán megjegyzem e vonatkozásban, hogy a büntetőjogi fogalmak használatára a Szabs. tv. 2016. január 1-jei módosításával szélesebb körben nyílt lehetőség a Szabs. tv. 29. §-a (1) bekezdésének módosítása révén.

Végül szeretném felhívni a figyelmet egy *elhatárolási problémára*, amely a napokban fordult elő az egyik szabálysértési ügyben. A kialakult és töretlen gyakorlat szerint lopás vétsége helyett jármű önkényes elvétele szabálysértésének minősül a kerékpár elvétele és másfél óráig tartó jogtalan használata, amikor az elkövetés körülményeiből nem lehet a fiatalkorú terhelt eltulajdonítási célzatára következtetni.⁷² Az eseti döntés is kifejti, hogy a két cselekményt alapvetően a célzat határolja el. A lopásnál az eltulajdonítás, a jármű önkényes elvételénél a jogtalan használat a célja az elkövetőnek. A célzatra az elkövetés körülményeiből kell következtetéseket levonni, így pl. eltulajdonítási cél fennforgását bizonyítja, ha az elkövető a járművet szétszereli, és az alkatrészeit eladja, vagy ha a

járművet hosszú időn át használja, valamint ha tartósan elrejtí vagy eltagadja. A bírói gyakorlat szerint a hosszabb ideig, vagyis a több napig tartó használat utal a jogtalan eltulajdonítási célzatra. Abban az esetben azonban, ha az elkövető mondjuk a kerékpárt csak azért veszi el, hogy azzal lakóingatlanához menjen, majd hazaérve az utcán eldobja, nem lehet jogtalan eltulajdonítási célzatra következtetni.

i. ib) Csalás⁷³

Ezen tulajdon elleni szabálysértések jogi megítélésével kapcsolatban tapasztaltam a legnagyobb problémákat, bár nem elsősorban a gyorsított szabálysértési eljárásokban.

Mindenekelőtt fontosnak tartom megjegyezni, hogy a csalások elkövetési tárgya nemcsak dolog lehet, hanem létező vagy jövőben keletkező jog is. Lényeges, hogy a jogsértő cselekmény egy meghatározott személy vagyont károsítsa, azonban a megtévesztett passzív alany és a sértett személye azonos és különböző is lehet, mivel nem tényállási feltétel az, hogy a kár kizárólag a megtévesztett személynél következhet be. A csalás sértettje egyebekben az, akinél a kár bekövetkezik.⁷⁴

A gyakorlatban nem mindig sikerül sajnálatos módon felismerni azt, hogy az elkövetési magatartás, a tévedésbe ejtés megkezdésével, illetve a felvilágosítás elmulasztásával kísérleti stádiumába jut⁷⁵ amely mindaddig fennáll, amíg a kár be nem következik.⁷⁶ Tehát a csalás csak a kár bekövetkezésével válik befejezetté.

A csalás egy olyan cselekmény, amelynek tettese bárki lehet. A társtettséghez pedig az szükséges, hogy az elkövető közreműködjön a passzív alany megtévesztésében.⁷⁷

Az elkövetési magatartás kapcsán kiemelést érdemel, hogy a bűncselekményi törvényi tényállás alternatív elkövetési magatartást határoz meg, ugyanis tévedésbe ejtéssel, vagy tévedésben tartással is elkövethetővé teszi a csalás bűncselekményét. A tévedésbe ejtés, illetve a tévedésben tartás elkövethető tevésével és mulasztással is, azonban mindkét esetben szükséges az, hogy egyrészt másban a valóságtól eltérő tudattartalom kialakítását valósítsa meg, illetőleg ilyen – már kialakult – tudattartalmat megerősítsen, továbbá a passzív alanyt az elkövető magatartásától befolyásolva vagyoni rendelkezésre készítse.

A tévedés fogalmának értelmezésével nem szokott probléma felmerülni, ezért ennek

ismertetésétől eltekintek.⁷⁸

A jelenleg uralkodó gyakorlat szerint nem bír relevanciával, hogy a tévedést kiváltó cselekmény mennyire volt összetett, nehezen felismerhető. Bármilyen egyszerű, könnyen felismerhető magatartás tanúsítása megállapíthatóvá teszi a csalást.⁷⁹ A magatartásnak pusztán arra kell alkalmasnak lennie, hogy a sértett személyéhez kapcsolódóan előidézzék a károkozást.⁸⁰

Kérdésként merült fel abban az esetben, amikor a vevő a piacinál alacsonyabb árat kínál az eladónak a dologért, vagy a vevő csupán elfogadja az eladó által megjelölt alacsonyabb árat – ismerve annak magasabb értékét – megvalósul-e a csalás.

A szabálysértési hatóság egy ilyen esetben szabálysértési felelősségre vonást kezdeményezett, azonban a bírói gyakorlat szerint ilyen esetben nem valósul meg csalás, mivel nem a csaló az, aki más tévedésben lévő személy ezen állapotát kihasználja. Álláspontom szerint ezen körülménynek a szankcionálása egyebekben a kereskedelem, a piacgazdaság alapelveit sértene, így a tévedésbe ejtés, vagy tévedésben tartás nem állapítható meg.

Fontosnak tartom kiemelni továbbá, hogy az elkövetés módját a törvényi tényállás jelenleg nem tartalmazza. A bírói gyakorlat a magatartás megtévesztésre való alkalmasságát a sértett szemszögéből vizsgálja, és adott esetben primitív megtévesztő magatartásokat is tényállásszerűnek minősít.⁸¹ Közömbös a sértett hiszékenysége, körütekintésének hiánya vagy gondatlan eljárása is.⁸² Ez a körülmény azonban nem mentesít a pontos körülmények, elkövetési magatartások feltárásának kötelezettsége alól, mely a szabálysértési hatóság feladata elsősorban.⁸³

A gyakorlatban a leggyakrabban a csalás és lopás elhatárolása merül fel. A kialakult töretlen bírói gyakorlat szerint a lopás és a csalás tényállási elemei között a döntő elhatárolásnak – más ismérveken felül – az alapja az, hogy a csalási cselekményeknél a sértett önmaga rendelkezik a tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás hatására a vagyontárgy átadásáról, míg a lopásnál az elkövető a sértett tudta, beleegyezése nélkül jut

az eltulajdonítani kívánt ingósághoz.⁸⁴

Bár nem szorosan az elhatárolási kérdésekhez kapcsolódik, de említésre méltó probléma az a körülmény is – mely egyébként korábban számos esetben eltérő megoldáshoz vezetett –, hogy az internetes hirdetéssel megvalósított csalás esetén az elkövetési magatartás – a megtévesztés – akkor (és ott) valósul meg, amikor (és ahol) a sértett megnyitja a honlapon megtévesztési szándékkal közzétett eladási ajánlatot⁸⁵, vagyis ezen hely fogja megalapozni az illetékességet.

A teljesség kedvéért megemlítem, hogy az utóbbi időben egyre gyakoribb az az esetkör, amikor az elkövető beül egy étterembe, majd az ebéd elfogyasztását követően derül ki, hogy a számlát nem is tudja kifizetni. Ekkor csalást – és nem lopást – valósít meg az elkövető, mivel a sértettet tévedésbe ejtve, fizetési szándék nélkül vesz igénybe szolgáltatást, amelynek meg nem fizetése vagyonban bekövetkezett értékcsökkenésnek (kárnak) és nem elmaradt vagyoni előnynek tekintendő.⁸⁶

i. ic) Sikkasztás⁸⁷

Ezen szabálysértés megállapítására csak idegen dolog esetében kerülhet sor. Idegen dolognak azt tekintjük, amelynek az elkövető nem tulajdonosa, de idegen az a dolog is, amelynek a rábízó nem tulajdonosa.

Fontos kiemelni azt is, hogy a birtokba adás jogcíme és annak időtartama is közömbös, azonban a dolognak megtekintés végett történő átadása – amely nem jár tényleges birtokátruházással – nem minősül rábízásnak.⁸⁸ Ugyancsak nem minősül rábízásnak a dolog pillanatnyi őrizetére vagy felügyeletére vonatkozó felkérés sem.⁸⁹

Ezen túlmenően nem szoktak problémák előfordulni az ilyen jellegű szabálysértések megítélésakor, ezért részletesebben ezen cselekményekkel magam sem kívánok foglalkozni.

i. id) Jogtalan elsajátítás⁹⁰

Az elkövetési magatartás lopáshoz történő hasonlósága miatt ezen cselekménytől történő elhatárolás okoz elsősorban a gyakorlatban problémát.

E körben szükséges tudnunk, hogy a dolognak a találással egyidejűleg történő megrongálása, elpusztítása – ha nincs birtokba vételi szándék – rongálás megállapítását teszi lehetővé.

A jogtalan elsajátítás csak szándékosan követhető el. Az elkövető szándékát kell minden esetben vizsgálni, melynek a tényállás valamennyi elemére ki kell terjednie. Ha a „találó” azt hiszi, hogy a dolog másnak a birtokából kiesett, de a valóságban birtokban volt, tévedés miatt nem lopásért, hanem jogtalan elsajátításért felelős.

Ha azonban elhagyottnak tudja – szándék hiányában⁹¹ – a cselekmény nem valósul meg.
92

i. ie) Orgazdaság⁹³

A legfontosabb véleményem szerint ezen cselekmények elbírálásakor, hogy fel kell ismernünk, amennyiben az elkövető az alapcselekmény tettesének vagy részesének érdekében működik közre az elkövetett cselekményből származó dologgal kapcsolatos magatartás kifejtésében, úgy bűnpártolás valósul meg akkor is, ha az elkövetőnek is származik belőle anyagi haszna. Az orgazdaság ugyanis a tárgyi bűnpártolás speciális alakzata, csak a Btk.-ban megjelölt alapbűncselekményekből származó dolgokra követhető el.

Az orgazdaság jogtalan haszonszerzésre irányuló célzatos cselekmény, amely csak egyenes szándékkal követhető el. Az elkövető tudatának át kell fognia azt, hogy a dolog, amelyet vagyoni haszon végett megszerez, elrejt, vagy annak elidegenítésében közreműködik az orgazdaság büntető törvényi tényállásában taxatív felsorolt alapcselekmények valamelyikéből (leggyakrabban lopásból) származik.⁹⁴ Az elkövető tudattartamára – az arra vonatkozó beismerés hiányában – a külvilág számára is észlelhető, objektív tényekből és körülményekből kell következtetni, melyek minden esetben gondos mérlegelést igényelnek.

i. if) Szándékos rongálás⁹⁵

Ezen szabálysértések kapcsán véleményem szerint egyetlen momentum az, amire – még ha bagatellnek is tűnik – érdemes felhívni a figyelmet, nevezetesen, hogy kizárólag

idegen dolog szándékos megrongálása esetében merülhet fel ez a szabálysértés. Amennyiben ugyanis a saját dolog megrongálása pl.: biztosítási eseménnyel függ össze, esetlegesen a csalás akár bűncselekményi, akár szabálysértési alakzatának a vizsgálata válhat indokolttá.

Jómagam más gyakorlati problémát ezen szabálysértések megítélése vonatkozásában nem tapasztaltam.

i. ig) Idegen, nem gépi meghajtású jármű elvétele⁹⁶

Elsősorban azzal kell tisztába lennünk, hogy kizárólag a tettes számára idegen, nem gépi meghajtású jármű esetében kerülhet megállapításra ezen szabálysértés.

Gépi meghajtású az a jármű, amelyet beépített erőgép hajt, függetlenül az energiaforrás fajtájától. Elvételen a jármű feletti uralom egyoldalú megszerzését kell érteni.⁹⁷

Lényeges tudnunk nem követi el ezen szabálysértést az, aki csupán utasként ül be a más által elvett járműbe, még akkor sem, ha tudja, hogy az milyen módon jutott a vezető birtokába.⁹⁸

Kizárólag akkor lesz felelősségre vonható, ha az elvételt megelőzően az utas az elvételt megelőzően támogatta a tette.⁹⁹

Az elkövetőnek tehát tudnia kell azt, hogy a nem gépi meghajtású jármű számára idegen és cselekménye jogellenes. A lopástól az különbözteti meg ezen szabálysértést, hogy az elkövetőnek a célja a jogtalan használat és nem az eltulajdonítás.

Ezen cselekmények megítélésében problémát jelenthet annak jogi megítélése, hogy mikor válik befejezetté az elkövetői magatartás. Erre a kérdésre a bírói gyakorlat adta meg a választ, mely szerint akár 300 méterre történő eltávolodás a helyszíntől is alkalmas a tulajdonos rendelkezése alóli elvonás, mint szükséges tényállási elem megállapítására, ezért a cselekmény már nem tekinthető a továbbiakban kísérletnek.¹⁰⁰

i. ih) Kiemelt elkövetési tárgyra elkövetett gondatlan rongálás¹⁰¹

Gyakorlati jelentősége igen elhanyagolható ezen szabálysértéseknek. Pusztán annyit kívánatos szem előtt tartanunk, hogy a gondatlanságból elkövetett rongálás főszabályként

kívül reked a büntető- és a szabálysértési jogi értékelésből.

Kivételt képeznek a Szabs. tv. 177. § (3) bekezdésben felsorolt tárgyak, az ezeket gondatlanságból érő rongálás ugyanis értékhatárra tekintet nélkül szabálysértés. A gondatlanul elkövetett nem kiemelt tárgyra nézve bekövetkező rongálásnak (pl. egy fészker dohányzás miatti felgyújtásának) sem szabálysértési, sem büntetőjogi következménye nincs.

i. ij) Érték egybefoglalás¹⁰²

Nincs tudomásom arról, hogy ezen Szabs. tv. 177. § (6) bekezdésében szabályozott jogintézménnyel bármilyen probléma előfordulna a gyakorlatban, azonban nem árt megjegyezni, hogy vizsgálata minden esetben elengedhetetlen.

Fontos tudni kizárólag üzletszerűség megállapításának hiányában kerülhet sor az érték-egybefoglalás szabályainak alkalmazására. A gyakorlatban azonban általában az üzletszerűség megállapítható lesz a legtöbb esetben, ezért elengedhetetlen a bűnügyi és szabálysértési priuszok alapos vizsgálata.

1. Táblázatjegyzék:

1. számú táblázat

2. számú táblázata
diagram

3. számú táblázat

4. számú táblázat

5. számú táblázat

6. számú táblázat

